

Civilutskottets yttrande 2023/24:CU4y

Regeringens klimathandlingsplan – hela vägen till nettonoll

Till miljö- och jordbruksutskottet

Miljö- och jordbruksutskottet har gett civilutskottet tillfälle att yttra sig över skrivelse 2023/24:59 Regeringens klimathandlingsplan – hela vägen till nettonoll och följdmotioner i de delar som berör civilutskottets beredningsområde.

Civilutskottet begränsar sitt yttrande över skrivelsen till avsnitt 7.6.7 Konsumenternas krav driver den gröna omställningen, avsnitt 7.6.8 Klimatdeklarationer och gränsvärden för byggnaders klimatpåverkan, avsnitt 7.6.9 En mer effektiv användning av bostäder och lokaler som komplement till nybyggnation och avsnitt 11.7 Ökat byggande i trä och biobaserade material. Civilutskottet delar de bedömningar som regeringen redovisar i dessa avsnitt.

När det gäller följdmotionerna begränsar civilutskottet sitt yttrande till att avse följande yrkanden:

- 2023/24:2815 av Kajsa Fredholm m.fl. (V) yrkande 32
- 2023/24:2819 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkande 17, 79, 83, 88, 94, 147–149, 156, 171 och 177
- 2023/24:2817 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 8, 33, 40, 41, 43 och 44.

Civilutskottet har till miljö- och jordbruksutskottet lämnat över ett antal motionsyrkanden från allmänna motionstiden med motsvarande förslag.

Civilutskottet föreslår att miljö- och jordbruksutskottet avstyrker samtliga motionsyrkanden.

I yttrandet finns 15 avvikande meningar (S, V, C, MP) och tre särskilda yttranden.

Utskottets överväganden

Regeringens klimathandlingsplan – hela vägen till nettonoll

Bakgrund

Regeringen har överlämnat skrivelsen Regeringens klimathandlingsplan – hela vägen till nettonoll till riksdagen. Skrivelsen är den andra klimatpolitiska handlingsplan som regeringen, i enlighet med klimatlagen (2017:720), överlämnar till riksdagen. I skrivelsen redovisar regeringen hur det klimatpolitiska arbetet bör bedrivas under mandatperioden inklusive de beslutade och planerade åtgärder som regeringen avser att vidta för att förbättra förutsättningarna för hushåll och företag att fatta de beslut som krävs för att de nationella och globala klimatmålen samt Sveriges klimatåtaganden gentemot EU ska nås.

Skrivelsen

De frågor som rör civilutskottets beredningsområde finns i avsnitt 7.6.7 Konsumenternas krav driver den gröna omställningen, avsnitt 7.6.8 Klimatdeklarationer och gränsvärden för byggnaders klimatpåverkan, avsnitt 7.6.9 En mer effektiv användning av bostäder och lokaler som komplement till nybyggnation och avsnitt 11.7 Ökat byggande i trä och biobaserade material. Regeringen redovisar i dessa avsnitt sin bedömning i olika avseenden.

I avsnittet om ökat byggande i trä och biobaserade material anför regeringen bl.a. att Sverige ligger långt fram i industriellt träbyggande och bör främja träbyggande inom EU och internationellt (s. 199 f.). Regeringen bedömer att en analys bör göras om nationella åtgärder bör införas som ett komplement till den finansiering som kan bli resultatet av EU:s certifieringsramverk i syfte att främja byggande i trä. Vidare bedömer regeringen att det bör analyseras vilka hinder som kan finnas för byggande med trä och biobaserade material, exempelvis inom ramen för detaljplaner och planbestämmelser, och vid behov bör åtgärder föreslås.

Regeringen gör följande bedömning när det gäller klimatdeklarationer och gränsvärden för byggnaders klimatpåverkan (s. 105 f.). Kravet på klimatdeklarationer vid uppförandet av byggnader, som infördes den 1 januari 2022, är ett viktigt verktyg för att ge bättre förutsättningar att minska klimatpåverkan från byggandet. Boverket har utrett möjligheten att införa gränsvärden för klimatpåverkan från byggnader i Sverige och föreslagit att gränsvärden ska införas 2027. Frågan om gränsvärden baserat på klimatdeklarationer diskuteras inom ramen för förhandlingarna om Europeiska kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om byggnaders energi-

prestanda. Bland annat mot denna bakgrund bedömer regeringen att klimatdeklarationen bör utvidgas för att anpassas till EU:s regelverk och för att omfatta fler byggnadsdelar och processer samtidigt som den administrativa bördan begränsas. Regeringen bedömer även att den nuvarande revideringen av byggproduktförordningen kan bidra till en utveckling av marknaden för återvunnet och återanvänt material samt till en minskad klimatpåverkan från byggprodukter.

I avsnittet om en mer effektiv användning av bostäder och lokaler gör regeringen bedömningen att byggnadsbeståndet bör användas mer effektivt för att möjliggöra tillkomst av fler bostäder och lokaler utöver nybyggnation, och därmed indirekt minska klimatpåverkan (s. 107 f.). Regeringen har i budgetpropositionen för 2024 föreslagit en temporär stimulans till kommuner som antar detaljplaner som möjliggör omvandling av lokaler till bostäder.

När det gäller företags hållbarhetsrapportering bedömer regeringen att det är av vikt att företag ges förutsättningar att mäta och redovisa sin klimatpåverkan på ett objektivet och transparent sätt (s. 104 f.). Regeringen konstaterar att det i dag saknas en nationell databas som skulle göra det möjligt för företag att på ett mer kostnadseffektivt sätt mäta sina utsläpp och tillhandahålla denna information till andra företag och kunder, som en möjlighet att ingå i värdekedjor för nettonollutsläpp samt att öka sin kvalitativa konkurrenskraft. Regeringen anser därför att det finns ett behov av att samla statistik för att underlätta näringslivets arbete med hållbarhetsrapportering, finansiella aktörers investeringsbeslut samt för att kunna följa upp arbetet med klimatomställningen på nationell nivå. Vidare bedömer regeringen att det är viktigt att arbetet med att utveckla standardiseringen av hållbarhetsredovisningarna fortskrider.

I avsnittet om konsumenternas krav och den gröna omställningen konstaterar regeringen att kommissionen i mars 2023 presenterade ett förslag till direktiv om gröna påståenden (s. 104). Förslaget kompletterar lagförslaget till ett direktiv om mer konsumentmakt i den gröna omställningen genom bättre skydd mot otillbörliga affärsmetoder och bättre information genom att fastställa kriterier om miljöpåståenden och miljömärkningar riktade till konsumenter. Regeringen bedömer att det är viktigt att reglerna innebär en väl avvägd balans mellan ett starkt konsumentskydd, ett effektivt miljöskydd och näringsidkarnas intressen.

Under skilda rubriker nedan behandlar civilutskottet de motionsyrkanden i följdmotioner som innehåller förslag om tillkännagivanden som berör utskottets beredningsområde. Dessutom behandlas de yrkanden som är identiska eller i huvudsak motsvarande som har väckts under den allmänna motionstiden och som har hänvisats eller överlämnats till civilutskottet.

Hållbart och miljövänligt byggande

Utskottets förslag i korthet

Utskottet instämmer i regeringens bedömning i skrivelsen att klimatdeklarationerna av byggnader bör utvidgas och att det befintliga byggnadsbeståndet bör användas mer effektivt. Utskottet instämmer även i regeringens bedömning i avsnittet om ökat byggande i trä och biobaserade material. Utskottet avstyrker motionsförslag om åtgärder för att främja ett miljövänligt byggande och om ökat byggande i trä. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete nationellt och inom EU.

Jämför avvikande mening 1 (S), 2 (V), 3 (C) och 4 (MP).

Motionerna

I partimotion 2023/24:2819 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkande 17 föreslås ett tillkännagivande om att tillsätta en myndighetsledd hubb eller ett beställarnätverk för upphandling av cement, betong och alternativa konstruktionsmaterial för att stötta kunskapsutveckling och användandet av klimatprestanda i upphandlingskrav. I yrkande 88 i samma motion föreslås ett tillkännagivande om att införa krav för att minimera avfallsmängderna vid nybyggnation och införa åtgärder som stimulerar återbruk och återvinning inom byggsektorn.

Motsvarande förslag har väckts under allmänna motionstiden i kommittémotion 2023/24:1519 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 13 och partimotion 2023/24:996 av Per Bolund m.fl. (MP) yrkande 33.

I kommittémotion 2023/24:2817 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) anför motionärerna att bostadsbyggandet har en betydande inverkan på miljön och att fler åtgärder behöver vidtas för att minska miljö- och klimatpåverkan från bygg- och fastighetssektorn. Motionärerna föreslår ett antal tillkännagivanden, bl.a. om ökat byggande i trä (yrkande 33), återanvändning och återvinning av byggmaterial (yrkande 40), införandet av en kvotplikt och stimulans på återvunnet material i vissa byggprodukter vid upphandling av nyproduktion av bostäder (yrkande 41), återvinning av plast i byggsektorn (yrkande 43) och en översyn av Boverkets byggregler i syfte att främja användandet av återvunnet material vid bostadsbyggande (yrkande 44).

Motsvarande förslag har väckts under allmänna motionstiden i motionerna 2023/24:1911 av Magnus Manhammar och, 2023/24:2021 av Isak From och Malin Larsson (båda S), yrkande 1 samt i kommittémotion 2023/24:2629 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkandena 47, 48, 50 och 51.

Även i kommittémotion 2023/24:2068 av Mattias Eriksson Falk m.fl. (SD) yrkande 14 föreslås ett tillkännagivande om att stimulera byggande i trämaterial. Förslaget har väckts under allmänna motionstiden.

I kommittémotion 2023/24:2453 av Richard Nordin m.fl. (C) föreslås ett tillkännagivande om styrmedel som bidrar till att minska nya byggnaders klimatpåverkan, exempelvis genom ökat byggande i trä (yrkande 100). Förslaget har väckts under allmänna motionstiden.

Bakgrund

Regeringens strategi för cirkulär ekonomi m.m.

Regeringen har tagit fram en strategi för cirkulär ekonomi, Cirkulär ekonomi – strategi för omställningen i Sverige (M2020/01133). I strategin beskrivs en cirkulär ekonomi som ett verktyg för att nå miljö- och klimatmålen och de globala målen i Agenda 2030. Visionen i strategin är ett samhälle där resurser används effektivt i giftfria cirkulära flöden och ersätter jungfruliga material. I strategin pekas bygg- och fastighetssektorn, inklusive bygg- och rivningsavfall, samt plastmaterial ut som prioriterade material- och produktströmmar. I januari 2021 fattade regeringen beslut om handlingsplanen Cirkulär ekonomi – Handlingsplan för omställning av Sverige (M2021/00125). I handlingsplanen presenteras aktuella styrmedel och åtgärder som regeringen har beslutat eller har för avsikt att besluta om. Vissa av dessa åtgärder avser byggsektorn. Regeringen har t.ex. beslutat om ett nytt etappmål för bygg- och rivningsavfall (M2021/00060). Enligt målet ska förberedande för återanvändning, materialåtervinning och annan återvinning av icke-farligt bygg- och rivningsavfall, med undantag av jord och sten, årligen fram till 2025 uppgå till minst 70 viktprocent.

Regeringen gav vidare i december 2021 Naturvårdsverket i uppdrag att arbeta med att rätt plast ska vara på rätt plats i en cirkulär och fossilfri ekonomi (M2021/01846 m.fl.). Uppdraget ska redovisas senast den 15 mars 2024.

Uppdrag att utveckla arbetet med omställningen till en cirkulär ekonomi i byggsektorn

Regeringen har gett Boverket i uppdrag att utveckla arbetet med omställningen till en cirkulär ekonomi i bygg- och fastighetssektorn för att bidra till att Sveriges miljö- och klimatmål nås (Fi2019/01146, Fi2022/00506). Boverket ska enligt uppdraget bl.a.

- kartlägga och analysera hur återanvändning, återvinning samt förberedelse för återanvändning och materialåtervinning av befintligt byggmaterial, byggnadsdelar och byggnadsverk fungerar i dag
- kartlägga och analysera vad som kan främja att byggnadsverk, byggnadsdelar och byggmaterial redan från början utformas och designas för att vara hållbara samt enkla att reparera, uppgradera, nedmontera och återanvända
- analysera hur rivning av befintliga byggnadsverk kan undvikas och hur de kan återbrukas i sin helhet samt att analysera vad detta innebär för valet av olika byggmaterial, exempelvis plast

- föreslå åtgärder för att främja cirkulärt byggande och cirkulär förvaltning, vilket innefattar giftfria materialkretslopp, och vid behov lämna nödvändiga författningsförslag
- kartlägga och analysera tillgången till och efterfrågan på de byggmaterial som bedöms vara kritiska för materialförsörjningen i byggsektorn.

Boverket publicerar löpande information och vägledning om arbetet med uppdraget på sin webbsida. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet senast den 20 december 2024.

Åtgärder för att öka träbyggandet

I Klimatpolitiska vägvalsutredningens betänkande Vägen till en klimatpositiv framtid (SOU 2020:4) har bl.a. behovet av styrmedel för att öka användningen av förnybara material i byggnader övervägts. Några sådana styrmedel finns inte i dag. Däremot noterar utredningen att ett flertal kommuner har utvecklat träbyggnadsstrategier för att styra utvecklingen mot ett ökat träbyggande. Dessutom finns det enligt utredningen anledning att anta att införandet av klimatdeklarationslagen kommer att leda till en ökad användning av förnybara material, speciellt vid byggandet av flerfamiljshus och allmännyttiga lokaler. Utredningen föreslår att det införs en möjlighet att i en offentlig upphandling kräva att en viss andel klimatneutralt material ska användas vid nybyggnation. Betänkandet har remitterats och bereds inom Regeringskansliet.

I Bioekonomiutredningens slutbetänkande En hållbar bioekonomistrategi – för ett välmående fossilfritt samhälle (SOU 2023:84) föreslås bl.a. att en nationell plan för industriellt träbyggande tas fram. En sådan nationell plan skulle enligt utredningen stödja de träbyggnadsstrategier som flera kommuner redan har tagit fram, samt främja ytterligare lokala och regionala initiativ. Planen bör enligt utredningen ha fokus på innovationer och nya affärsmodeller, samt på en ökad träanvändning som gynnar ett cirkulärt förhållningssätt, inklusive en ökad återanvändning. Samverkan bör ske med Boverket, som har ett uppdrag om cirkulär ekonomi i byggsektorn, och med Centrum för cirkulärt byggande som initierat en gemensam arena för cirkulärt byggande i samhällsbyggnadsbranschen. Vidare bör offentlig upphandling inkluderas i en nationell plan som ett styrmedel för att öka efterfrågan på träbyggande. Utredningen anser att planen bör vara långsiktig, inte minst för att hantera fastighetsmarknadens och byggbranschens konjunktursvängningar. Utredningen påpekar också att en plan för ökat industriellt träbyggande skulle vara i linje med EU-initiativet New European Bauhaus. Enligt uppgift från Regeringskansliet avser regeringen att remittera betänkandet inom kort.

Informationscentrum för hållbart byggande

Boverket har ett regeringsuppdrag (Fi2021/02982) att inrätta och förvalta ett informationscentrum för hållbart byggande (ICHB). Boverket ska genom informationscentrumet bidra till minskad miljöpåverkan genom att informera

om hållbart byggande, bl.a. genom ökad energieffektivisering, hållbara material och återanvändning. Centrumet ska också samla in och sprida resultat och kunskap från forskning och andra relevanta projekt.

Livscykelanalyser för byggnader

Boverket har på regeringens uppdrag tagit fram en vägledning om livscykelanalyser för byggnader. Livscykelanalyser ska hjälpa till att minska miljö- och klimatpåverkan från byggsektorn. I livscykelanalyserna ingår även frågor om val av byggmaterial samt återanvändning och återvinning av byggmaterial. Syftet med vägledningen är att få fler som ska uppföra en byggnad att efterfråga och beställa livscykelanalyser. Vägledningen riktar sig i första hand till privata och offentliga byggherrar, projektörer och byggnadsentreprenörer. Vägledningen kan också användas som kunskapsunderlag för beslutsfattare och andra intresserade. Boverket och Upphandlingsmyndigheten har vidare utarbetat hållbarhetskriterier och upphandlingsstöd i syfte att underlätta för beställare och byggherrar att ställa krav på minskad miljö- och klimatpåverkan ur ett livscykelperspektiv vid byggande.

Klimatdeklarationer och gränsvärden för byggnaders klimatpåverkan

Den 1 januari 2022 trädde lagen (2021:787) om klimatdeklaration för byggnader i kraft (prop. 2020/21:144, bet. 2020/21:CU23, rskr. 2020/21:407). Den nya lagen innebär att byggherrar ska upprätta och lämna in en klimatdeklaration till Boverket som speglar den klimatpåverkan som uppstår vid uppförandet av en ny byggnad. Lagen infördes som ett led i styrningen mot minskad klimatpåverkan från byggnader ur ett livscykelperspektiv. Syftet med klimatdeklarationer är att dessa ska utgöra ett stöd för aktörer inom byggsektorn att genomföra åtgärder som minskar klimatpåverkan. Genom kravet på klimatdeklarationer skapas förutsättningar för att det på sikt ska vara möjligt att vid byggande ställa minimikrav på byggnadens klimatpåverkan ur ett livscykelperspektiv (prop. 2020/21:144 s. 28).

För att underlätta införandet av kravet på klimatdeklarationer har Boverket bl.a. utvecklat en handbok och en webbutbildning. Boverket har även tagit fram en plan för den fortsatta utvecklingen av reglerna om klimatdeklaration för byggnader och utrett möjligheten att införa gränsvärden för klimatpåverkan från byggnader. Boverket föreslog att gränsvärden ska införas 2027 (Boverkets rapport 2020:13). Enligt uppgift från Regeringskansliet har rapporten lagts till handlingarna.

I februari 2022 fick Boverket i uppdrag att utreda om införandet av gränsvärden för byggnaders klimatprestanda kan påskyndas. Boverket har i rapporten Gränsvärde för byggnaders klimatpåverkan och en utökad klimatdeklaration (2023:20) föreslagit gränsvärden som kan införas tidigast den 1 juli 2025. Regeringen har remitterat Boverkets förslag och remissvaren ska ha kommit in till Landsbyggs- och infrastrukturdepartementet senast den 31 maj 2024.

Arbete på EU-nivå

EU genomför satsningar för att utveckla en cirkulär ekonomi med resurseffektiva och giftfria materialkretslopp som skyddar hälsa och miljö. Våren 2020 presenterade Europeiska kommissionen handlingsplanen En ny handlingsplan för den cirkulära ekonomin – För ett renare och mer konkurrenskraftigt Europa (COM(2020) 98). Kommissionen har i handlingsplanen identifierat ett antal prioriterade sektorer, däribland byggsektorn, som kommer att vara avgörande för att uppnå klimatneutralitet senast 2050. I handlingsplanen presenteras även initiativ såsom renoveringsvågen, revideringen av byggproduktförordningen och en ny förordning om ekodesign för hållbara produkter. I mars 2022 lade kommissionen fram sitt förslag till en reviderad byggproduktförordning (COM(2022)144). Bland annat föreslås en möjlighet att ställa materiella krav på byggprodukters påverkan på miljön, införande av harmoniserade testmetoder av återbrukade byggprodukter samt en skyldighet för producenter att redovisa byggprodukters klimatpåverkan. Ett annat initiativ från EU är Det nya europeiska Bauhaus – Vackert, hållbart, tillsammans (COM(2021) 573), som uttrycker EU:s ambition att koppla den europeiska gröna given till våra livsmiljöer. En av målsättningarna med initiativet är att ge alla medborgare tillgång till varor som är cirkulära och mindre koldioxidintensiva. I juli 2023 aviserade kommissionen dessutom en färdplan i vilken nya initiativ för hur koldioxidutsläpp från byggnadens hela livscykel kan minskas till 2050, (Roadmap for the reduction of whole life carbon of buildings).

Tidigare riksdagsbehandling

Civilutskottet har vid flera tillfällen behandlat och avstyrkt motionsyrkanden om olika åtgärder för att minska byggsektorns miljöpåverkan genom bl.a. ökad återvinning och återbruk samt ökat byggande i trä. Våren 2023 avstyrktes motionsyrkandena med hänvisning till bl.a. pågående arbete (bet. 2022/23:CU10). Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

En betydande del av samhällets klimat- och miljöpåverkan kommer från bygg- och fastighetssektorn. Det är därför viktigt att åtgärder vidtas för att minska byggsektorns påverkan på miljön. Civilutskottet kan konstatera att regeringen bedriver ett aktivt arbete på området. Till att börja med vill utskottet hänvisa till regeringens strategi för cirkulär ekonomi där bygg- och fastighetssektorn, inklusive bygg- och rivningsavfall, samt plastmaterial pekas ut som prioriterade material- och produktströmmar. Boverket har vidare i uppdrag att utveckla arbetet med omställningen till en cirkulär ekonomi i bygg- och fastighetsbranschen. Boverket ska bl.a. kartlägga och analysera hur återanvändning och återvinning av byggmaterial fungerar i dag samt föreslå åtgärder för att främja cirkulärt byggande, inklusive giftfria materialkretslopp.

I syfte att öka kunskapen om byggnaders miljöpåverkan ur ett livscykel-perspektiv har Boverket även tagit fram en vägledning för livscykelanalyser där byggprojektens miljöpåverkan under byggnadens hela livscykel beräknas.

Sedan den 1 januari 2022 gäller krav på klimatdeklarationer vid uppförande av nya byggnader. I skrivelsen bedömer regeringen att klimatdeklarationerna av byggnader bör utvidgas för att uppfylla de krav som kan komma att följa av EU:s regelverk och för att omfatta fler byggnadsdelar och processer samtidigt som den administrativa bördan begränsas (s. 105 f.). Civilutskottet, som instämmer i regeringens bedömning, noterar att Boverket har föreslagit en plan för hur reglerna om klimatdeklaration kan utvecklas för att omfatta hela livscykeln och fler byggnadsdelar samt utrett möjligheten att införa gränsvärden för klimatpåverkan från byggnader.

Civilutskottet konstaterar att behovet av bostäder är historiskt stort. Att utnyttja det byggnadsbestånd som redan finns är både resurs- och klimatsmart samt ett viktigt komplement till att bygga nytt för att åstadkomma fler bostäder. Utskottet instämmer i regeringens bedömning i skrivelsen att byggnadsbeståndet bör användas mer effektivt för att möjliggöra tillkomst av fler bostäder och lokaler utöver nybyggnation (s. 107 f.). Detta kan indirekt minska klimatpåverkan. Utskottet välkomnar därför de åtgärder som regeringen redogör för i skrivelsen för att använda det befintliga byggnadsbeståndet mer effektivt. Det handlar bl.a. om att förtydliga och underlätta tillämpningen av lagstiftningen vid ombyggnad, att underlätta privatpersoners uthyrning av bostäder och att stimulera omvandling av lokaler till bostäder.

Civilutskottet konstaterar vidare att det på EU-nivå pågår satsningar för att utveckla en cirkulär ekonomi med resurseffektiva materialkretslopp. Här kan nämnas kommissionens handlingsplan för en cirkulär ekonomi, initiativet om en grön renoveringsvåg för Europa och färdplanen för att minska koldioxidutsläpp från byggnaders hela livscykel. Som utskottet har redogjort för ovan pågår även ett arbete med att revidera EU:s byggproduktförordning. Förslaget till revidering innehåller ökade krav på information om byggprodukters innehåll, vilket kommer att underlätta bedömningen av byggmaterials miljöpåverkan och bidra till utveckling av marknaden för återvunnet och återanvänt material.

Mot denna bakgrund saknas det enligt civilutskottet skäl för något tillkännagivande från riksdagen med anledning av förslagen i motion 2023/24:2819 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkandena 17 och 88 samt motion 2023/24:2817 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkandena 40, 41, 43 och 44. Miljö- och jordbruksutskottet bör således avstyrka dessa yrkanden. Motsvarande förslag har under den allmänna motionstiden väckts i motion 2023/24:1519 (MP) yrkande 13, motion 2023/24:996 (MP) yrkande 33 och motion 2023/24:2629 (S) yrkandena 47, 48, 50 och 51. Civilutskottet har överlämnat de yrkandena till miljö- och jordbruksutskottet eftersom de med fördel kan behandlas tillsammans med skrivelsen. Under förutsättning att miljö- och jordbruksutskottet tar emot yrkandena föreslår civilutskottet att även dessa yrkanden avstyrks.

Som regeringen anför i skrivelsen (s. 199) skapar byggande i trä en koldioxidsänka över tid och innebär samtidigt en substitutionseffekt, dvs. att det ersätter icke-förnybart material. Det finns i dag begränsade ekonomiska incitament för ökad inlagring av biogent kol i byggnader. Trots ökad användning av trä innehåller byggmaterialen i byggsektorn också stora mängder fossil råvara och material som under sin produktion skapar stora utsläpp av växthusgaser. Det finns stor potential att minska användningen av dessa material till förmån för material som i stället binder in kol som lagras i huset under husets hela livslängd.

Civilutskottet delar därför regeringens bedömning att det bör analyseras om nationella åtgärder bör införas som ett komplement till den finansiering som kan bli resultatet av EU:s certifieringsramverk i syfte att främja byggande i trä (s. 199 f.). Som regeringen redogör för i skrivelsen bör det också analyseras vilka hinder som kan finnas för byggande med trä och biobaserade material, exempelvis inom ramen för detaljplaner och planbestämmelser, och vid behov bör det föreslås åtgärder. Civilutskottet ser vidare positivt på att regeringen avser att överväga om det ska vara obligatoriskt att i en klimatdeklaration deklarerar kolupptag i trä- och biobaserade produkter samt produkter som består av infångat kol från atmosfären. I dag omfattar kravet på klimatdeklaration vid uppförande av byggnader inte negativa utsläpp.

När det gäller motionsförslagen om ökat byggande i trä konstaterar civilutskottet vidare att det pågår ett arbete som syftar till att öka byggandet i trä och biobaserade material. Till exempel har behovet av styrmedel för att öka användningen av förnybara material i byggnader övervägts i betänkandet Vägen till en klimatpositiv framtid (SOU 2020:4), och i Bioekonomiutredningens slutbetänkande (SOU 2023:84) föreslås att en nationell plan för industriellt träbyggande tas fram.

Mot bakgrund av det anförda saknas skäl för ett tillkännagivande från riksdagen om att främja byggande i trä. Civilutskottet föreslår därför att miljö- och jordbruksutskottet avstyrker motion 2023/24:2817 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 33. Liknande förslag om ökat byggande i trä har under den allmänna motionstiden väckts i motion 2023/24:2068 (SD) yrkande 14, motion 2023/24:2453 (C) yrkade 100, motion 2023/24:1911 (S) och motion 2023/24:2021 (S) yrkande 1. Även dessa yrkanden har överlämnats till miljö- och jordbruksutskottet i syfte att behandlas tillsammans med skrivelsen. Under förutsättning att miljö- och jordbruksutskottet tar emot yrkandena föreslår civilutskottet att även dessa yrkanden avstyrks.

Företagens hållbarhetsrapportering

Utskottets förslag i korthet

Utskottet instämmer i regeringens bedömning i skrivelsen att företag bör ges förutsättningar att mäta och redovisa sin klimatpåverkan på ett objektivt och transparent sätt. Utskottet avstyrker motionsförslag om att stödja och förstärka företags hållbarhetsrapportering. Utskottet hänvisar till pågående arbete.

Jämför avvikande mening 5 (MP).

Motionerna

I partimotion 2023/24:2819 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkande 83 begärs ett tillkännagivande om att stödja små- och medelstora företag när det gäller hållbarhetsredovisning och liknande redovisning och uppföljning. Under den allmänna motionstiden har ett likalydande yrkande framställts i kommittémotion 2023/24:893 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 8.

I partimotion 2023/24:2819 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkande 171 begärs ett tillkännagivande om att verka för att EU:s regelverk om företags hållbarhetsredovisning ska omfatta värdekedjorna i dess helhet samt alla företag och sektorer.

Bakgrund

EU-direktivet om icke-finansiell rapportering antogs 2014.¹ Genom direktivet infördes krav på vissa större företag att redogöra för miljömässiga och sociala hållbarhetsfaktorer i en hållbarhetsrapport. Genomförandet av direktivet om icke-finansiell rapportering i Sverige behandlades i lagstiftningsärendet Företagens rapportering om hållbarhet och mångfaldspolicy (prop. 2015/16:193, bet. 2016/17:CU2, rskr. 2016/17:25). Genom lagstiftningen infördes krav på att alla företag av en viss storlek ska upprätta en hållbarhetsrapport med upplysningar om miljö, sociala förhållanden, personal, respekt för mänskliga rättigheter och motverkande av korruption. Det övergripande syftet med hållbarhetsrapporteringen är att göra informationen om hur företag arbetar med hållbarhetsfrågor mer öppen och jämförbar. Lagstiftningen, som trädde i kraft den 1 december 2016, infördes genom ändringar i bl.a. årsredovisningslagen.

Närmare om kraven vad gäller hållbarhetsrapportering

En hållbarhetsrapport ska innehålla de hållbarhetsupplysningar som behövs för förståelsen av företagets utveckling, ställning och resultat samt

¹ Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/95/EU av den 22 oktober 2014 om ändring av direktiv 2013/34/EU vad gäller vissa stora företags och koncerners tillhandahållande av icke-finansiell information och upplysningar om mångfaldspolicy.

konsekvenserna av verksamheten, däribland upplysningar i frågor som rör miljö, sociala förhållanden, personal, respekt för mänskliga rättigheter och motverkande av korruption.

Vid genomförandet av EU-direktivets krav på hållbarhetsrapportering föreslog regeringen att rapporteringskravet skulle kopplas till de gränsvärden som definierar stora företag enligt redovisningsdirektivet (2013/34/EU). Det innebär att den svenska regleringen omfattar fler företag än vad direktivet kräver. De företag som omfattas av rapporteringskravet enligt den svenska regleringen uppfyller fler än ett av följande villkor: medelantalet anställda är för vart och ett av de två senaste räkenskapsåren mer än 250, balansomslutningen är för vart och ett av de två senaste räkenskapsåren mer än 175 miljoner kronor och nettoomsättningen är för vart och ett av de två senaste räkenskapsåren mer än 350 miljoner kronor. Rapporten får lämnas i företagets förvaltningsberättelse eller i en handling åtskild från årsredovisningen.

Det nya EU-direktivet om företagens hållbarhetsrapportering

Den 14 december 2022 antogs ändringar av EU-direktivet om företagens hållbarhetsrapportering.² Det nya direktivet innebär att stora företag och noterade små och medelstora företag ska inkludera en hållbarhetsrapport som ett särskilt avsnitt i förvaltningsberättelsen. Hållbarhetsrapporten ska innehålla den information som behövs för att förstå företagets eller koncernens inverkan på hållbarhetsfrågor och hur hållbarhetsfrågor påverkar företagets eller koncernens utveckling, resultat och ställning. Informationen ska lämnas i enlighet med standarder för hållbarhetsrapportering. Dessa standarder ska kommissionen anta som delegerade akter. När det gäller miljöfaktorer ska företagen lämna information om bl.a. begränsningar av klimatförändringar till följd av utsläpp av växthusgaser, klimatanpassning, föroreningar samt biologisk mångfald och ekosystem. När det gäller sociala faktorer ska viss information lämnas om bl.a. lika behandling och möjligheter för alla, inklusive jämställdhet och lika lön för likvärdigt arbete, utbildning samt mångfald. Hållbarhetsrapporterna ska granskas av en revisor eller annan tredje part. Nya krav på kunskap och erfarenhet ska ställas på revisorer som vill åta sig uppdrag att granska hållbarhetsrapporter.

Medlemsstaterna ska ha genomfört direktivet i nationell rätt senast den 6 juli 2024.

Pågående arbete

Regeringen beslutade den 28 april 2022 om ett tilläggsdirektiv till Utredningen om skatetransparens och några redovisningsfrågor (dir. 2022:34). Utredaren fick då även i uppdrag att ta ställning till hur det nya EU-direktivet om företagens hållbarhetsrapportering ska genomföras i Sverige. Genom

² Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2022/2464 om ändring av förordning (EU) nr 537/2014, direktiv 2004/109/EG, direktiv 2006/43/EG och direktiv 2013/34/EU vad gäller företagens hållbarhetsrapportering.

ytterligare tilläggsdirektiv fick utredaren även i uppdrag att utreda hur EU-direktivet om en jämnare könsfördelning i börsnoterade företags styrelser³, som antogs den 23 november 2022, ska genomföras (dir. 2022:134). Utredningen, som efter att ha överlämnat delbetänkandet antog namnet Utredningen om hållbarhetsredovisning, överlämnade sitt slutbetänkande Nya regler om hållbarhetsredovisning (SOU 2023:35) till regeringen i juni 2023.

Den 15 februari 2024 beslutade regeringen om en lagrådsremiss om nya regler om hållbarhetsrapportering. Regeringen konstaterar i lagrådsremissen att det nya hållbarhetsdirektivet ställer högre krav på informationsgivningen från de företag som omfattas, t.ex. när det gäller den s.k. värdekedjan och utsläpp av växthusgaser. Regeringen föreslår därför att kravet på att lämna en hållbarhetsrapport utvidgas till att omfatta bl.a. små och medelstora företag som är börsnoterade, stora eller börsnoterade dotterföretag och vissa större filialer till tredjelandsföretag som har en betydande verksamhet inom EES. Därutöver föreslås nya rapporteringskrav om könsfördelning bland styrelseledamöter i börsnoterade företag.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2024. Det nya rapporteringskravet om könsfördelningen bland styrelseledamöterna ska tillämpas fr.o.m. räkenskapsår som inleds efter utgången av 2024.

Riksdagens tillkännagivande

Riksdagen beslutade, på utskottets förslag, hösten 2017 om ett tillkännagivande till regeringen om att den bör återkomma med lagförslag som innebär minskade krav på hållbarhetsrapportering för företag (bet. 2017/18:CU7, rskr. 2017/18:123). Som skäl anförde utskottet följande:

Den överreglering som har genomförts i svensk rätt leder till ökad regelbörda och ökade kostnader för företagen, vilket på sikt riskerar att försvaga den svenska konkurrenskraften. På förslag av utskottet har riksdagen ställt sig bakom ett tillkännagivande om att regeringen ska återkomma med förslag som i fråga om kategoriindelning i årsredovisningslagen utgår från ambitionen att minska företagets regelbörda (bet. 2015/16:CU6). De lagändringar som nyligen antagits när det gäller vilka företag som ska omfattas av kravet på hållbarhetsrapportering går i motsatt riktning mot denna ambition och medför i stället en ökning av regelbördan. Utskottet anser därför att svensk lagstiftning bör ändras och anpassas till EU-direktivets krav.

I skrivelse 2022/23:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2022 anförde regeringen att tillkännagivandet om hållbarhetsrapportering inte är slutbehandlat. Regeringen anförde följande:

Riksdagen har tillkännagett för regeringen vad utskottet anför om att regeringen bör återkomma med lagförslag som innebär minskade krav på hållbarhetsrapportering för företag (bet. 2017/18:CU7 s. 6 f.). Ett nytt ändringsdirektiv antogs i december 2022. En utredning har i uppgift att föreslå hur ändringsdirektivet ska genomföras i svensk rätt. Regeringen

³ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2022/2381 om en jämnare könsfördelning bland styrelseledamöter i börsnoterade företag och därmed sammanhängande åtgärder.

avser att återkomma till riksdagen i samband med att regeringen lämnar förslag på genomförandet. Punkten är inte slutbehandlad.

Tidigare riksdagsbehandling

Civilutskottet har tidigare behandlat olika motionsyrkanden om hållbarhetsredovisning och ett motionsyrkande om att lyfta fram biologisk mångfald i företagens hållbarhetsredovisning. Våren 2023 avstyrktes motionsyrkandena med hänvisning till bl.a. en pågående utredning (bet. 2022/23:CU11). Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Civilutskottet instämmer i regeringens bedömning i skrivelsen att företag bör ges förutsättningar att mäta och redovisa sin klimatpåverkan på ett objektivet och transparent sätt (s. 104 f.). Som regeringen anför finns ett behov av att samla statistik för att underlätta näringslivets arbete med hållbarhetsrapportering, finansiella aktörers investeringsbeslut samt för att kunna följa upp arbetet med klimatomställningen på nationell nivå. Det är också viktigt att standardiseringen av hållbarhetsredovisningarna kopplade till årsredovisningslagen ger förutsättningar att följa upp och utvärdera näringslivets klimat- och miljöarbete.

Utskottet konstaterar att regeringen i februari 2024 har beslutat om en lagrådsremiss om nya regler om hållbarhetsrapportering. I lagrådsremissen föreslås de regler som krävs för att genomföra bl.a. det nya EU-direktivet om företagens hållbarhetsrapportering. Enligt förslaget i lagrådsremissen ska kravet på att lämna en hållbarhetsrapport utvidgas till att omfatta bl.a. små och medelstora företag som är börsnoterade, stora eller börsnoterade dotterföretag och vissa större filialer till tredjelandsföretag som har en betydande verksamhet inom EES. Mot den bakgrunden anser civilutskottet att det inte finns anledning att föreslå några åtgärder vad gäller företags hållbarhetsredovisning och liknande redovisning. Civilutskottet anser därför att miljö- och jordbruksutskottet bör avstyrka motion 2023/24:2819 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkandena 83 och 171.

Under den allmänna motionstiden har ett motsvarande yrkande framställts i kommittémotion 2023/24:893 (MP) yrkande 8. Detta yrkande har civilutskottet överlämnat till miljö- och jordbruksutskottet eftersom det med fördel kan behandlas tillsammans med skrivelsen. Under förutsättning att miljö- och jordbruksutskottet tar emot yrkandet föreslår civilutskottet att även detta avstyrks.

Förbud mot reklam för fossilintensiva varor och tjänster

Utskottets förslag i korthet

Utskottet instämmer i regeringens bedömning i skrivelsen att konsumenter bör ha goda möjligheter att göra hållbara val. Utskottet avstyrker motionsyrkanden om att utreda ett förbud mot fossilintensiv reklam.

Jämför avvikande mening 6 (MP).

Motionerna

I partimotion 2023/24:2819 yrkande 177 föreslår Daniel Helldén m.fl. (MP) ett tillkännagivande om att utreda ett förbud mot fossilintensiv reklam såsom flygresande. Motionärerna anför bl.a. att det för konsumenter i dag är mycket svårt att genom konsumtionsval minska utsläppen av växthusgaser eftersom information om klimatpåverkan från olika konsumtionsval är svår att få tag på, samtidigt som konsumenterna möts av reklam för fossilintensiva varor och tjänster.

Under den allmänna motionstiden har ett motsvarande yrkande väckts i kommittémotion 2023/24:1519 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 73. Motionärerna anför att för många hushåll utgör flygresor en stor utsläppspost av deras konsumtionsbaserade utsläpp.

Bakgrund

Tidigare riksdagsbehandling

Ett liknande motionsyrkande om att utreda ett reklamförbud behandlades senast av civilutskottet våren 2023 i betänkande 2022/23:CU8. Civilutskottet föreslog att motionsyrkandet skulle avslås och riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer i regeringens bedömning i skrivelsen (s. 104) att konsumenter bör ha goda möjligheter att göra hållbara val. I det sammanhanget är miljömärkning ett viktigt verktyg. Liksom regeringen anser utskottet att direktivet om gröna påståenden, som för närvarande förhandlas inom EU, behöver utformas så att det säkerställer en hög klimat- och miljöambition. Det är viktigt att reglerna innebär en väl avvägd balans mellan ett starkt konsumentskydd, ett effektivt miljöskydd och näringsidkarnas intressen.

Som redovisas ovan behandlades ett liknande motionsyrkande om att utreda ett reklamförbud av civilutskottet våren 2023 i betänkande 2022/23:CU8. Utskottet föreslog då att motionsyrkandet skulle avslås och riksdagen följde

utskottets förslag. Civilutskottet står fast vid denna uppfattning och anser att det inte finns skäl att föreslå något initiativ från riksdagen med anledning av motionsyrkandet. Miljö- och jordbruksutskottet bör således avstyrka motion 2023/24:2819 (MP) yrkande 177.

Motsvarande förslag har under allmänna motionstiden väckts i motion 2023/24:1519 (MP) yrkande 73. Detta yrkande har civilutskottet överlämnat till miljö- och jordbruksutskottet eftersom det med fördel kan behandlas tillsammans med skrivelsen. Under förutsättning att miljö- och jordbruksutskottet tar emot yrkandet föreslår civilutskottet att även detta avstyrks.

Investeringsstöd för grönt samhällsbygge

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker ett motionsyrkande om att införa ett investeringsstöd för grönt samhällsbygge.

Jämför avvikande mening 7 (MP) och särskilt yttrande 1 (S) och 2 (V).

Motionen

Daniel Helldén m.fl. (MP) begär i partimotion 2023/24:2819 yrkande 79 ett tillkännagivande om att det bör inrättas ett investeringsstöd för grönt samhällsbygge för byggande av bostäder och andra samhällsnyttiga byggnader samt infrastruktur i expansiva regioner kopplat till större gröna industrisatsningar. Enligt motionärerna har regeringens avveckling av investeringsstödet medfört en tvärnit i bostadsbyggandet och det höga ränteläget hotar nu att dra ned på tempot i den gröna industriomställningen. Motionärerna anser därför att staten ska ta ett större ansvar och stötta de kommuner som står inför stora investeringskostnader.

Bakgrund

Tidigare riksdagsbehandling

Ett investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande infördes 2016, men stödet är under avveckling.

I civilutskottets betänkande 2023/24:CU1 behandlade utskottet regeringens budgetproposition 2023/24:1 i de delar som gäller utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik och ett antal motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2023/24. I kommittémotion 2023/24:2702 av Katarina Luhr m.fl. (MP) anvisade motionärerna i sitt alternativa budgetförslag bl.a. 3 miljarder kronor till ett nytt anslag, Investeringsstöd för grönt samhällsbygge för byggande av bostäder

och andra samhällsnyttiga byggnader och infrastruktur i expansiva regioner kopplat till större industrisatsningar. Utskottet tillstyrkte regeringens förslag och avstyrkte de alternativa budgetförslagen samt övriga motionsförslag. Riksdagen följde utskottets förslag (prop. 2023/24:1, bet. 2023/24:CU1, rskr. 2023/24:85–87).

Utskottets ställningstagande

Det statliga stödet för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande är under avveckling. Civilutskottet ser inte skäl för ett tillkännagivande om att inrätta ett nytt investeringsstöd för grönt samhällsbygge för byggande av bostäder och andra samhällsnyttiga byggnader. Civilutskottet anser således att miljö- och jordbruksutskottet bör avstyrka motion 2023/24:2819 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkande 79.

Byggnaders energiprestanda och energieffektivisering m.m.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsförslag om bl.a. energieffektivisering av flerbostadshus och efterlevnaden av energireglerna i Boverkets byggregler. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete.

Jämför avvikande mening 8 (S), 9 (V) och 10 (MP).

Motionerna

I kommittémotion 2023/24:2817 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 8 begärs ett tillkännagivande om ett stöd till energieffektivisering av flerbostadshus.

I partimotion 2023/24:2819 av Daniel Helldén m.fl. (MP) framställs flera yrkanden om byggnaders energiprestanda och energieffektivisering. I yrkande 147 begärs ett tillkännagivande om att införa ett långsiktigt statligt stöd för energieffektivisering med 60 procent av kostnaderna för åtgärder som effektiviserar energianvändningen för hushåll och fastighetsägare. Vidare begärs ett tillkännagivande om att införa skarpa mål för energieffektivisering av bostadshus och lokaler samt en nationell handlingsplan för genomförandet (yrkande 148). Därtill begärs ett tillkännagivande om att efterlevnaden av energireglerna i Boverkets byggregler behöver stärkas genom en kontroll av uppmätta värden i stället för att utgå från beräknade värden (yrkande 149). Ett motsvarande förslag har väckts under allmänna motionstiden i kommittémotion 2023/24:1527 av Linus Lakso m.fl. (MP) yrkande 24.

Bakgrund

Regler om energihushållning m.m.

Bestämmelser om byggnadsverks utformning och tekniska egenskaper finns i 8 kap. plan- och bygglagen (2010:900), förkortad PBL. Att kraven i bestämmelserna är uppfyllda prövas vid bl.a. lovansökan. Byggnader ska enligt 8 kap. 4 § PBL ha tekniska egenskaper som är väsentliga i fråga om bl.a. energihushållning och värmeisolering. Kraven ska alltid uppfyllas vid nybyggnad. Vid ändring av en byggnad är det tillåtet att göra avsteg från kraven med hänsyn till ändringens omfattning, byggnadens förutsättningar, bestämmelserna om varsamhet och förbudet mot förvanskning (8 kap. 7 § PBL).

Egenskapskraven i PBL preciseras närmare i plan- och byggförordningen, förkortad PBF. För att uppfylla kravet på energihushållning och värmeisolering ska en byggnad enligt 3 kap. 14 § PBF bl.a. ha en mycket hög energiprestanda där den energi som tillförs i mycket hög grad kommer från förnybara energikällor (s.k. nära-nollenergibyggnad). Byggnaden ska också ha särskilt goda egenskaper när det gäller hushållning med el och vara utrustad med en klimatskärm som säkerställer god värmeisolering. Bestämmelsen i 3 kap. 14 § PBF ändrades senast den 1 september 2020. Samtidigt trädde nya energihushållningsregler i Boverkets byggregler (2011:6) – föreskrifter och allmänna råd (BBR) i kraft. Ändringarna utgjorde det sista steget i genomförandet av den senaste revideringen av direktivet om byggnaders energiprestanda.

Direktivet om byggnaders energiprestanda

Direktivet om byggnaders energiprestanda syftar till att förbättra byggnaders energiprestanda i EU samtidigt som hänsyn ska tas till olika klimatförhållanden, lokala förhållanden och kostnadseffektivitet. Direktivet innehåller bl.a. krav på medlemsstaterna i fråga om metodiken för beräkning av byggnaders integrerade energiprestanda, fastställande av minimikrav på energiprestanda för både nya byggnader och befintliga byggnader som genomgår större renoveringar eller ändringar samt energicertifiering av byggnader. Medlemsstaterna ska med jämna mellanrum (minst vart femte år) beräkna kostnadsoptimala nivåer för kraven på byggnaders energianvändning och rapportera resultatet till kommissionen.

Under 2021 presenterade kommissionen lagstiftningspaketet Fit for 55 som syftar till att genomföra den europeiska gröna given och uppnå EU:s skärpta klimatmål. Som en del av lagstiftningspaketet har kommissionen presenterat ett förslag till revidering av direktivet om byggnaders energiprestanda (EPBD)⁴. Det förslag till omarbetning av direktivet som lagts fram av kommissionen innehåller bl.a. förslag på att alla nya byggnader ska vara s.k.

⁴ COM(2021) 802 Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om byggnaders energiprestanda (omarbetning).

nollutsläppsbyggnader från 2030. En nollutsläppsbyggnad får inte orsaka några koldioxidsläpp på plats från fossila bränslen. Vidare föreslås nya krav på miniminivåer för energiprestanda som även ska gälla befintligt byggnadsbestånd.

Under det svenska EU-ordförandeskapet i maj 2023 påbörjades s.k. trepartsförhandlingar om revideringen av direktivet och i december 2023 nåddes en preliminär överenskommelse mellan Europaparlamentet, rådet och kommissionen.

Energideklaration för byggnader

Det svenska systemet med energideklarationer är ett marknadsstyrmedel som har sin grund i direktivet om byggnaders energiprestanda. En energideklaration är ett dokument med uppgifter om hur mycket energi som går åt i en byggnad när den används. Syftet med energideklarationerna är att främja effektiv energianvändning och samtidigt säkerställa gott inomhusklimat i byggnader. Energideklarationerna regleras i lagen (2006:985) om energideklaration för byggnader, förordningen (2006:1592) om energideklaration för byggnader och Boverkets föreskrifter och allmänna råd (BFS 2007:4) om energideklaration för byggnader. De byggnader som ska ha en energideklaration är bl.a. byggnader som har en golvarea över 250 kvadratmeter och som ofta besöks av allmänheten, byggnader som upplåts med nyttjanderätt och byggnader som är nyuppförda eller som ska säljas.

Bestämmelserna om energideklaration tillämpas endast på byggnader där energi används för att påverka byggnadens inomhusklimat så att inomhustemperaturen överstiger 10 plusgrader. Industrianläggningar och verkstäder, bostadshus som används mindre än fyra månader per år (eller under en begränsad del av året om energianvändningen beräknas vara mindre än 25 procent av en helårsanvändning) och byggnader som är mindre än 50 kvadratmeter behöver inte ha någon energideklaration. Energideklarationen är giltig i tio år. Därefter är det byggnadsägarens skyldighet att se till att få en ny energideklaration upprättad. Ägare av egnahem behöver dock normalt inte upprätta en energideklaration förrän byggnaden ska säljas.

Energimätningar i byggnader

I lagen (2022:333) om energimätning i byggnader, som kompletteras av förordningen (2022:336) om energimätning i byggnader, finns bestämmelser om skyldighet för den som uppför en byggnad att se till att varje lägenhets förbrukning av bl.a. el kan mätas. Regleringen syftar till att energikostnader ska kunna fördelas efter faktisk energianvändning genom energimätning i enskilda lägenheter, varigenom incitamenten för slutanvändare att minska energianvändningen i byggnader ska öka.

Tidigare riksdagsbehandling

Civilutskottet har vid flera tillfällen behandlat motionsyrkanden om regler och krav för ett hållbart och innovativt byggande. Våren 2023 avstyrktes förslag om bl.a. energiåtgång i uppförda byggnader och energikrav på det befintliga beståndet med hänvisning till pågående arbete (bet. 2022/23:CU12). Riksdagen följde utskottets förslag.

Statligt stöd för energieffektivisering av byggnader

Det statliga stödet för energieffektivisering i flerbostadshus, som infördes 2021, är under avveckling.

I civilutskottets betänkande 2023/24:CU1 behandlade utskottet regeringens budgetproposition 2023/24:1 i de delar som gäller utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik och ett antal motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2023/24.

I kommittémotion 2023/24:2639 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkande 1 föreslogs att anslaget för energieffektivisering av flerbostadshus ökas. Motionärerna anförde i sitt alternativa budgetförslag att det är nödvändigt att förbättra befintliga byggnaders energiprestanda genom att staten främjar kostnadseffektiva åtgärder vid genomförandet av energieffektiviserande renoveringar. I kommittémotion 2023/24:2637 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkande 17 framställdes ett motsvarande förslag om att återinföra ett riktat stöd för energieffektiviseringar av flerbostadshus.

Även i kommittémotion 2023/24:2702 av Katarina Luhr m.fl. (MP) föreslog motionärerna i sitt alternativa budgetförslag att stödet för energieffektivisering för flerbostadshus återinförs och att anslaget för energieffektivisering av flerbostadshus ökas. Utskottet tillstyrkte regeringens förslag och avstyrkte de alternativa budgetförslagen samt övriga motionsförslag (prop. 2023/24:1, bet. 2023/24:CU1, rskr. 2023/24:85–87).

Utskottets ställningstagande

Frågan om byggnaders energianvändning och energiprestanda är angelägen. Som redovisas ovan pågår det för närvarande en revidering av EU-direktivet om byggnaders energiprestanda som syftar till att minska byggnaders energianvändning och klimatpåverkan. Därmed anser civilutskottet att det inte finns skäl för tillkännagivanden om att införa skarpa mål för energieffektivisering eller om efterlevnaden av energireglerna i Boverkets byggregler. Civilutskottet anser således att miljö- och jordbruksutskottet bör avstyrka motion 2023/24:2819 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkandena 148 och 149. Motsvarande förslag om efterlevnaden av energireglerna i Boverkets byggregler har under den allmänna motionstiden väckts i motion 2023/24:1527 (MP) yrkande 24. Detta yrkande har civilutskottet överlämnat till miljö- och jordbruksutskottet eftersom det med fördel kan behandlas

tillsammans med skrivelsen. Under förutsättning att miljö- och jordbruksutskottet tar emot yrkandet föreslår civilutskottet att även detta avstyrks.

Det statliga stödet för energieffektivisering av flerbostadshus är under avveckling sedan några år tillbaka. Civilutskottet avstyrker motionsförslagen om ett återinförande av ett sådant stöd. Även motionerna 2023/24:2817 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 8 och 2023/24:2819 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkande 147 bör således avstyrkas av miljö- och jordbruksutskottet.

Externa detaljhandelsanläggningar

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker ett motionsyrkande om att införa begränsningar i plan- och bygglagen för etablering av externa detaljhandelsanläggningar. Utskottet hänvisar till gällande rätt.

Jämför avvikande mening 11 (V).

Motionen

I kommittémotion 2023/24:2815 av Kajsa Fredholm m.fl. (V) yrkande 32 begärs ett tillkännagivande om att det bör införas bestämmelser i plan- och bygglagen som begränsar detaljhandelsanläggningar i externa lägen. Motionärerna framhåller att externhandel är en viktig orsak till att allt fler affärer stänger både i städer och på landsbygden och att de befintliga stadskärnorna bör utvecklas hållbart och transportsnålt.

Bakgrund

Detaljhandel i planläggningen

Vid planläggning ska bl.a. hänsyn tas till behovet av att det inom eller i nära anslutning till områden med sammanhållen bebyggelse finns möjligheter att anordna en rimlig samhällsservice och kommersiell service (2 kap. 7 § kap. PBL).

För att inte motverka en effektiv konkurrens är huvudregeln att handel inte får begränsas genom regleringar i detaljplan. Vid behov får dock partihandel, dvs. handel som inte riktar sig till enskilda, och detaljhandel skiljas åt. Förutsättningarna för detaljhandel och partihandel skiljer sig ofta åt och de olika typerna av handel konkurrerar sällan med varandra. För att det ska vara tillåtet att göra begränsningar av handeln krävs skäl av betydande vikt (4 kap. 37 § PBL).

I rapporten Planera för handel (2015:45) uppdaterade Boverket en tidigare vägledning för frågor om handel i planeringsprocessen. I sammanfattningen anger Boverket bl.a. följande:

Boverkets vägledning *Handeln i planeringen* från 1999 tillkom i ett läge där externhandels utbredning betraktades som ett direkt hot mot centrumhandeln. Idag ser vi parallella trender. Såväl centrumhandeln som externhandeln fortsätter att utvecklas och söker nya former för att samexistera, medan lanthandeln alltjämt står inför stora utmaningar och därför utvecklar och diversifierar sitt utbud av samhällstjänster. Externhandelsområdena har i många fall vuxit samman med omgivande bebyggelse och börjar också förtätas. Samtidigt söker sig handeln tillbaka till de större städernas centrum och till bostadsområden.

Tidigare riksdagsbehandling

Civilutskottet har vid flera tillfällen behandlat och avstyrkt förslag om att begränsa etablering av externa detaljhandelsanläggningar. Våren 2021 ansåg utskottet att det inte fanns skäl att införa några sådana begränsningar i PBL (bet. 2020/21:CU13). Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Som redogjorts för ovan finns det redan vissa möjligheter att begränsa handeln i en detaljplan. Civilutskottet ser därmed inte skäl för ett tillkännagivande om att införa ytterligare begränsningar av etableringen av externa detaljhandelsanläggningar. Miljö- och jordbruksutskottet bör således avstyrka motion 2023/24:2815 (V) yrkande 32.

Mobilitetsnorm i plan- och bygglagen

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsyrkanden om att ersätta parkeringsnormen i plan- och bygglagen med en mobilitetsnorm. Utskottet hänvisar till gällande rätt och pågående arbete inom Regeringskansliet.

Jämför avvikande mening 12 (V) och 13 (MP).

Motionerna

Daniel Helldén m.fl. (MP) begär i partimotion 2023/24:2819 yrkande 94 ett tillkännagivande om att ersätta parkeringsnormen i PBL med en mobilitetsnorm som stärker kommunernas förutsättningar för att effektivisera transportarbetet och öka tillgängligheten. Motionärerna hänvisar till förslagen i betänkandet *Stärkt planering för en hållbar utveckling* (SOU 2021:23) och anför att hälften av alla bilresor i tätort enligt Trafikverket är kortare än fem kilometer och att bilåkandet i våra städer måste minska.

Ett liknande förslag har väckts under allmänna motionstiden i kommittémotion 2023/24:2345 av Linda W Snecker m.fl. (V) yrkande 8 där det

framställs ett yrkande om att ändra PBL på så sätt att parkering byts ut mot mobilitet.

Parkeringsfrågor i PBL

En obebyggd tomt som ska bebyggas ska ordnas på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- eller landskapsbilden och till natur- och kulturvärdena på platsen (8 kap. 9 § första stycket PBL). Tomten ska bl.a. ordnas så att det på tomten eller i närheten av den i skälig utsträckning finns lämpligt utrymme för parkering, lastning och lossning av fordon. Om tomten ska bebyggas med byggnadsverk som innehåller en eller flera bostäder eller lokaler för fritidshem, förskola, skola eller annan jämförlig verksamhet ska det på tomten eller i närheten av den finnas en tillräckligt stor friyta som är lämplig för lek och utevistelse. Om det inte finns tillräckliga utrymmen för att ordna både friyta och parkering ska man i första hand ordna friyta (8 kap. 9 § andra stycket PBL). Dessa krav ska även i skälig utsträckning tillämpas om tomten är bebyggd (8 kap. 10 § PBL). Det finns dock vissa möjligheter till undantag för bebyggda tomter.

Bestämmelserna innebär att en kommun kan ställa krav på att byggherren ska säkerställa tillgång till parkering. Det är kommunen som bestämmer vilka parkeringstal som tillämpas.

På uppdrag av regeringen tog Boverket under 2018 fram en vägledning för parkeringstal. Enligt uppdraget skulle Boverket sammanställa, redovisa och tillgängliggöra information och belysa med goda exempel hur användningen av markyta i städer kan effektiviseras och stadsmiljön förbättras genom aktivt användande av parkeringstal som verktyg. I vägledningen anger Boverket att parkeringsfrågor bör behandlas integrerat med den övergripande planeringen i kommunen. I arbetet med översiktsplaneringen bör kommunen ta fram en parkeringspolicy som stöder en planering där gång-, cykel- och kollektivtrafik är normen. Boverket anser också att kommunen bör föra en dialog med byggherrar, fastighetsägare och exploatörer om parkeringsbehov kopplat till kommunens olika delar. Vidare anför Boverket att många kommuner använder sig av s.k. flexibla parkeringstal, vilket innebär att kommunen ger byggherren möjlighet att anlägga färre parkeringsplatser än parkeringspolycyn anger. Detta kan enligt Boverket göras om byggherren arbetar med mobilitetsåtgärder som kan anses ge förutsättningar för ett minskat bilinnehav för de boende och även underlätta för alternativa färdmedel. Genom att i detaljplaneringen arbeta med parkeringstal och mobilitetsåtgärder, som t.ex. samutnyttjande av p-platser och väl utformade cykelparkeringar, kan en kommun tillsammans med tillämpningen av flexibla parkeringstal hålla byggkostnaderna nere. Ett sådant arbete innebär också enligt Boverket att mark frigörs för andra ändamål än för parkering. I vägledningen lämnar Boverket exempel på hur olika kommuner tillämpar flexibla parkeringstal i sin planering.

Pågående arbete

Utredningen Samordning för bostadsbyggande har haft i uppdrag att se över delar av PBL för att genom ändringar i regelverket stärka förutsättningarna för transporteffektivitet och tillgänglighet genom hållbara transporter samt utveckla möjligheterna att främja långsiktigt hållbara stadsmiljöer. I sitt slutbetänkande Stärkt planering för en hållbar utveckling (SOU 2021:23) lämnar utredningen i korthet följande förslag:

- ändringar i 2 och 4 kap. PBL som stärker förutsättningarna för transporteffektivitet
- ändringar i 4 och 8 kap. PBL som ger bättre förutsättningar för genomförande av åtgärder i detaljplan och bygglagsprövning, vilka främjar tillgänglighet genom hållbara transporter
- ändringar i 4 och 6 kap. PBL som ger kommuner ökade möjligheter att säkerställa att planerade och överenskomna mobilitetsåtgärder genomförs samt möjligheter att i exploateringsavtal komma överens om mobilitets åtgärder och mobilitetstjänster
- en ny lag om kartläggning av mobilitetsåtgärder och mobilitetstjänster som möjliggör uppföljning av åtgärder under förvaltningsskedet och därigenom främjar tillgång till mobilitetsåtgärder och mobilitetstjänster samt hushållning med mark och stadsmiljö
- en nationell strategi för en hållbar samhälls- och bebyggelsestruktur som tas fram av regeringen i syfte att bryta en seglivad praxis genom att höja kunskapsnivån i fråga om transporteffektivitet och rumslig struktur.

Betänkandet har remitterats och bereds inom Regeringskansliet.

Tidigare riksdagsbehandling

Civilutskottet har vid flera tillfällen behandlat motionsyrkanden om parkeringstal. Våren 2023 avstyrktes bl.a. ett likadant yrkande om att ersätta parkeringsnormen i PBL med en mobilitetsnorm. Utskottet hänvisade till bl.a. gällande rätt (bet. 2022/23:CU12). Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Som redovisats ovan behandlade civilutskottet ett liknande motionsyrkande om parkeringstal våren 2023 i betänkande 2022/23:CU12. Civilutskottet avstyrkte då motionsyrkandet med hänvisning bl.a. till att gällande rätt redan ger kommunerna en möjlighet att ställa krav på parkering vid bebyggelse om och i den omfattning som kommunerna anser att det behövs. Vidare har utredningen Samordning för bostadsbyggande i sitt betänkande lämnat förslag om ändringar i plan- och bygglagen för att främja hållbara stadsmiljöer och stärka förutsättningarna för transporteffektivitet och tillgänglighet (SOU 2021:23). Förslagen bereds för närvarande inom Regeringskansliet och resultatet av det arbetet bör inte föregripas. Mot den bakgrunden saknas det

enligt civilutskottet skäl för ett tillkännagivande från riksdagen om att ersätta parkeringsnormen i PBL med en mobilitetsnorm. Miljö- och jordbruksutskottet bör därför avstyrka motion 2023/24:2819 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkande 94.

Ett liknande förslag har under allmänna motionstiden väckts i motion 2023/24:2345 (V) yrkande 8. Detta yrkande har civilutskottet överlämnat till miljö- och jordbruksutskottet eftersom det med fördel kan behandlas tillsammans med skrivelsen. Under förutsättning att miljö- och jordbruksutskottet tar emot yrkandet föreslår civilutskottet att även detta avstyrks.

Grönytefaktor i bebyggd miljö

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsyrkanden om krav på grönytefaktor i bebyggd miljö och nyproduktion. Utskottet hänvisar till gällande rätt.

Jämför avvikande mening 14 (MP).

Motionerna

I partimotion 2023/24:2819 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkande 156 begärs ett tillkännagivande om att det bör införas ett krav på grönytefaktor i bebyggd miljö. Förslaget lämnas dels för att bidra till kolinbindning, dels som klimatanpassningsåtgärd i stadsmiljöer.

I kommittémotion 2023/24:903 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 8 finns ett liknande förslag om att grönytefaktor ska göras till ett krav i all nyproduktion. Förslaget har väckts under allmänna motionstiden.

Bakgrund

Allmänt om hanteringen av klimataspekter i planeringsfrågor

Vid användningen av mark- och vattenområden ska hänsyn tas till både allmänna och enskilda intressen (2 kap. 1 § PBL). Mark får bara bebyggas om den är lämplig för det. Planläggning ska främja bl.a. en ändamålsenlig struktur och en estetiskt tilltalande utformning av bebyggelse, grönområden och kommunikationsleder. Den ska även främja en långsiktigt god hushållning med mark, vatten, energi och råvaror samt goda miljöförhållanden i övrigt (2 kap. 3 § PBL).

Byggnadsverk och bebyggelse ska dessutom lokaliseras till mark som är lämpad bl.a. med hänsyn till människors säkerhet och hälsa och med beaktande av risken för olyckor, översvämning och erosion (2 kap. 5 § PBL). Vidare ska hänsyn tas till behovet av att det inom eller i nära anslutning till

områden med sammanhållen bebyggelse finns bl.a. parker, grönområden och lämpliga platser för lek, motion och annan utevistelse (2 kap. 7 § PBL).

De angivna intressena av hälsa och säkerhet ger stöd för en kommun att i en översiktsplan exempelvis översiktligt redovisa riskobjekt och områden som av olika skäl är olämpliga att bebygga enligt kommunens bedömning. Behovet av grönområden kan översiktligt redovisas i en översiktsplan och sedan närmare utvecklas i efterföljande planer och program. De enskilda riskerna, behov av grönområden eller parkeringstal m.m. kan sedan hanteras i detaljplanen som anger var byggnader ska placeras och hur de ska vara utformade för att passa områdets förutsättningar. Om det behövs kan kommunen i detaljplanen föreskriva om skyddsåtgärder för att motverka vissa risker som t.ex. olika störningar (4 kap. 12 § PBL). Detaljplanen kan även innehålla bestämmelser om t.ex. andelen grönytor.

Tidigare riksdagsbehandling

Civilutskottet har vid flera tillfällen behandlat olika motionsyrkanden om planering för gröna områden. Våren 2023 avstyrktes bl.a. ett likadant yrkande om att grönytefaktor ska göras till ett krav i all nyproduktion. Utskottet hänvisade till bl.a. gällande rätt (bet. 2022/23:CU12). Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Som redovisats ovan finns det regler i PBL som gör det möjligt att ta hänsyn till miljö- och klimatfrågor i samhällsplaneringen. Civilutskottet ser därför inte skäl för ett tillkännagivande om krav på grönytefaktor i bebyggd miljö, och civilutskottet anser således att miljö- och jordbruksutskottet bör avstyrka motion 2023/24:2819 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkande 156. Ett liknande förslag har under den allmänna motionstiden väckts i motion 2023/24:903 (MP) yrkande 8. Detta yrkande har civilutskottet överlämnat till miljö- och jordbruksutskottet eftersom det med fördel kan behandlas tillsammans med skrivelsen. Under förutsättning att miljö- och jordbruksutskottet tar emot yrkandet föreslår civilutskottet att även detta avstyrks.

Stockholm den 21 mars 2024

På civilutskottets vägnar

Mikael Eskilandersson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Mikael Eskilandersson (SD), David Josefsson (M), Leif Nysmed (S), Roger Hedlund (SD), Laila Naraghi (S), Lars Beckman (M), Martin Westmont (SD), Anna-Belle Strömberg (S), Alireza Akhondi (C), Björn Tidland (SD), Katarina Luhr (MP), Jakob Olofsgård (L), Markus Kallifatides (S), Jennie Wernäng (M), Jessica Rodén (S), Andreas Lennkvist Manriquez (V) och Magnus Oscarsson (KD).

Avvikande meningar

1. Hållbart och miljövänligt byggande (S)

Leif Nysmed (S), Laila Naraghi (S), Anna-Belle Strömberg (S), Markus Kallifatides (S) och Jessica Rodén (S) anför:

De miljömässiga utmaningarna inom bygg- och fastighetssektorn är omfattande. Sektorn behöver bli mer resurseffektiv genom att bl.a. återanvända material och förbättra utsorteringen. Producentansvaret som finns för verksamhetsavfall måste tydliggöras och styras mot mer återvinning. För att minska påverkan på miljön bör det införas en kvotplikt och stimulanser på återvunnet material vid upphandling av nyproduktion av bostäder. Vidare måste användningen av återbrukade material inkluderas i byggreglerna för att främja hållbart byggande, och därför finns det ett behov av att se över Boverkets byggregler. Plastens roll i byggsektorn förtjänar särskild uppmärksamhet. Det är av högsta prioritet att plast återvinns i högre utsträckning med hänsyn till dess påverkan på miljön. Genom att främja dessa åtgärder kommer byggsektorn att bli mer hållbar och cirkulär. Dessutom bör hållbart byggande främjas genom att t.ex. bygga fler hus i trä.

Mot denna bakgrund bör miljö- och jordbruksutskottet tillstyrka motion 2023/24:2817 (S) yrkandena 33, 40, 41, 43 och 44 och motion 2023/24:2629 (S) yrkandena 47, 48, 50 och 51.

2. Hållbart och miljövänligt byggande (V)

Andreas Lennkvist Manriquez (V) anför:

Vänsterpartiet har under allmänna motionstiden väckt förslag om att regeringen bör utreda hur återbruket av byggmaterial kan öka, se motion 2023/24:2320 yrkande 11. Vänsterpartiet anser bl.a. att regeringen bör se över möjligheten att göra handeln med återbrukade produkter och material momsfri så att dessa produkter kan konkurrera med nyproducerade varor. Regeringen bör vidare bl.a. undersöka möjligheten att förbjuda rivning av byggnader där möjligheterna att återbruka stomme och övriga material inte har utretts grundligt samt inkludera en generell översyn av avfallslagstiftningen för att öka det cirkulära kretsloppet av produkter och material.

Byggandet i trä behöver öka. Sverige är ett skogsland med en lång och stark tradition av att bygga i trä. Byggandet av flervåningshus i trä är dock fortfarande måttligt; endast runt 13 procent av flervåningshusen byggs i trä. För att stödja det industriella byggandet av flerbostadshus i trä anser Vänsterpartiet att det behövs ett nytt statligt stöd som riktar sig till den som avser att bygga klimatsmarta flerbostadshus i trä med rimliga hyror. I Vänsterpartiets förslag till statens budget för 2024 föreslog vi ett nytt stöd som riktar sig specifikt till den som avser att bygga klimatsmarta flerbostadshus i trä med

rimliga hyror, se motion 2023/24:2385 och 2023/24:2333 för utgiftsområde 18.

Jag står fortfarande bakom de förslag som Vänsterpartiet väckt i andra sammanhang för att främja ett hållbart och miljövänligt byggande, och jag är inte beredd att nu ställa mig bakom de andra partiernas motionsyrkanden i dessa frågor. Även om min motivering skiljer sig från utskottets delar jag alltså utskottets uppfattning att samtliga här berörda motionsyrkanden bör avstyrkas av miljö- och jordbruksutskottet. Det innebär att jag liksom utskottet anser att miljö- och jordbruksutskottet bör avstyrka motion 2023/24:2819 (MP) yrkandena 17 och 88, motion 2023/24:2817 (S) yrkandena 40, 41, 43 och 44, motion 2023/24:1519 (MP) yrkande 13, motion 2023/24:996 (MP) yrkande 33 och motion 2023/24:2629 (S) yrkandena 47, 48, 50 och 51, motion 2023/24:2817 (S) yrkande 33, motion 2023/24:2068 (SD) yrkande 14, motion 2023/24:2453 (C) yrkade 100, motion 2023/24:1911 (S) och motion 2023/24:2021 (S) yrkande 1.

3. Hållbart och miljövänligt byggande (C)

Alireza Akhondi (C) anför:

Sverige behöver vara i framkant när det gäller att planera hållbart och bygga klimatsmart. Det behövs därför fler insatser för att öka byggandet i trä. Samhället måste genomföra en grön omställning och då måste allt byggande, oavsett material, ingå. Mot denna bakgrund bör miljö- och jordbruksutskottet tillstyrka motion 2023/24:2453 (C) yrkande 100.

4. Hållbart och miljövänligt byggande (MP)

Katarina Luhr (MP) anför:

Näringslivet spelar en avgörande roll i klimatomställningen. För att öka resurseffektiviteten och bidra till den cirkulära ekonomin bör krav införas för att minimera avfallsmängderna vid nybyggnation och för att stimulera återbruk och återvinning inom byggsektorn. För att bidra till en klimat- och energiomställning på lokal och regional nivå behövs det vidare tillsättas en myndighetsledd hubb eller ett beställarnätverk för upphandling av cement, betong och alternativa konstruktionsmaterial.

Miljö- och jordbruksutskottet bör därför tillstyrka motion 2023/24:2819 (MP) yrkandena 17 och 88, motion 2023/24:1519 (MP) yrkande 13 och motion 2023/24:996 (MP) yrkande 33.

5. Företagens hållbarhetsrapportering (MP)

Katarina Luhr (MP) anför:

Industrins klimatomställning är till nytta för klimatet och för Sveriges ekonomi. Social och ekologisk hållbarhet stärker företagets konkurrenskraft,

vilket i sin tur gynnar svensk export. Att underlätta företagens hållbarhetsarbete är därmed en viktig del av ett näringslivsfrämjande arbete. Regeringen bör därför stödja de små- och medelstora företagen vad gäller hållbarhetsredovisning och liknande redovisning och uppföljning.

Genom globala värdekedjor kan klimatomställningen i andra länder påverkas. Därför är det centralt att regeringen verkar för att EU:s regelverk, som syftar till att förstärka företags hållbarhetsredovisning och klimatomställning, omfattar värdekedjorna i dess helhet för samtliga företag och sektorer.

Miljö- och jordbruksutskottet bör således tillstyrka motion 2023/24:2819 (MP) yrkandena 83 och 171 samt motion 2023/24:893 (MP) yrkande 8.

6. Förbud mot reklam för fossilintensiva varor och tjänster (MP)

Katarina Luhr (MP) anför:

För hushåll och verksamheter ska det vara lätt att göra rätt. Men för konsumenter är det ofta svårt att genom medvetna konsumtionsval minska utsläppen av växthusgaser, eftersom information om klimatpåverkan från olika konsumtionsval är svår att få tag på och konsumenterna utsätts för reklam för fossilintensiva varor och tjänster. Ett förbud mot fossilintensiv reklam som flygresande bör därför utredas.

Miljö- och jordbruksutskottet bör således tillstyrka motion 2023/24:2819 (MP) yrkande 177 och motion 2023/24:1519 (MP) yrkande 73.

7. Investeringsstöd för grönt samhällsbygge (MP)

Katarina Luhr (MP) anför:

Regeringens avveckling av investeringsstödet för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande har inneburit en tvärit i bostadsbyggandet. Som framgår av Miljöpartiets förslag till statens budget för 2024, se motion 2023/24:2702, vill vi återinföra och utveckla det investeringsstödet.

Det höga ränteläget riskerar vidare att ytterligare försvåra den gröna industriomställningen. Det krävs en nationell satsning på nya bostäder och samhällsnyttig infrastruktur som skolor, vårdinrättningar, sporthallar m.m. Staten måste ta ett större ansvar och stötta de kommuner som står inför stora investeringskostnader. Därför bör ett nytt investeringsstöd inrättas för grönt samhällsbygge för byggande av bostäder och andra samhällsnyttiga byggnader och infrastruktur i expansiva regioner kopplat till större gröna industri-satsningar. Miljö- och jordbruksutskottet bör därmed tillstyrka motion 2023/24:2819 (MP) yrkande 79.

8. Byggnaders energiprestanda och energieffektivisering m.m. (S)

Leif Nysmed (S), Laila Naraghi (S), Anna-Belle Strömberg (S), Markus Kallifatides (S) och Jessica Rodén (S) anför:

Den svenska energipolitiken behöver vara långsiktig. Det behövs ytterligare insatser för att nå målet om 50 procent effektivare energianvändning 2030, bl.a. genom fortsatt stöd för energieffektivisering av flerbostadshus. Miljö- och jordbruksutskottet bör därför tillstyrka motion 2023/24:2817 (S) yrkande 8.

9. Byggnaders energiprestanda och energieffektivisering m.m. (V)

Andreas Lennkvist Manriquez (V) anför:

Vänsterpartiet har under den allmänna motionstiden väckt förslag om återinförande av ett energieffektiviseringsstöd för flerbostadshus med hyresrätt, se motion 2023/24:2320 yrkande 9. I Vänsterpartiets förslag till statens budget för 2024 föreslog vi att ett statligt energieffektiviseringsstöd för flerbostadshus med hyresrätt återinförs, se motion 2023/24:2385 och 2023/24:2333 för utgiftsområde 18.

Bygg- och fastighetssektorns utsläpp av växthusgaser är enorma och problemen med chockhöjningar av hyror, med påföljande s.k. renoveringar efter upprustningar av flerbostadshus med hyresrätt, välkända. Detta drabbar främst hushållen med de snävaste ekonomiska marginalerna. Men ett renoverings- och energieffektiviseringsstöd till flerbostadshus med hyresrätt kan på ett effektivt sätt avhjälpa båda dessa stora samhällsproblem. Som stödgivare har staten stora möjligheter att ställa höga krav på klimatsmarta ombyggnationer, liksom på rimliga hyresnivåer efter renoveringarna.

Jag står fortfarande bakom de förslag som Vänsterpartiet väckt i andra sammanhang om byggnaders energiprestanda och energieffektivisering, och jag är inte beredd att nu ställa mig bakom de andra partiernas motionsyrkanden i dessa frågor. Även om min motivering skiljer sig från utskottets delar jag alltså utskottets uppfattning att samtliga här berörda motionsyrkanden bör avstyrkas av miljö- och jordbruksutskottet. Det innebär att jag liksom utskottet anser att miljö- och jordbruksutskottet bör avstyrka motion 2023/24:2817 (S) yrkande 8, motion 2023/24:2819 (MP) yrkandena 147–149 och motion 2023/24:1527 (MP) yrkande 24.

10. Byggnaders energiprestanda och energieffektivisering m.m. (MP)

Katarina Luhr (MP) anför:

Kraftiga satsningar på energieffektiviseringar krävs för att minska miljöpåverkan av energi och även minska hushållens och företagens energikostnader. För att möjliggöra en snabb och hållbar omställning bör staten ta en mer aktiv roll när det gäller att stötta hushållen och företagen. Ett statligt stöd bör därför införas där 60 procent av kostnaden för alla åtgärder som effektiviserar energianvändningen för hushåll och fastighetsägare ersätts. Vidare bör det införas skarpa mål för energieffektivisering av befintliga byggnader och en nationell handlingsplan för genomförandet. Därutöver behöver efterlevnaden av energireglerna i Boverkets byggregler för byggnader stärkas. Miljö- och jordbruksutskottet bör därför tillstyrka motion 2023/24:2819 (MP) yrkandena 147–149 och motion 2023/24:1527 (MP) yrkande 24.

11. Externa detaljhandelsanläggningar (V)

Andreas Lennkvist Manriquez (V) anför:

Etableringen av externa köpcentrum medför bl.a. ökade utsläpp, hög miljöbelastning och buller. Från ett miljö- och klimatperspektiv är det inte hållbart att etablera verksamheter som utgår från att personer enbart kan ta sig dit med bil. Därtill innebär en utbyggnad av externhandel att fler affärer i städer och på landsbygden tvingas stänga. De befintliga stadskärnorna bör i stället utvecklas transportsnålt och på ett hållbart sätt. Det bör därför införas begränsande bestämmelser i plan- och bygglagen som rör detaljhandelsanläggningar i externa lägen. Miljö- och jordbruksutskottet bör således tillstyrka motion 2023/24:2815 (V) yrkande 32.

12. Mobilitetsnorm i plan- och bygglagen (V)

Andreas Lennkvist Manriquez (V) anför:

Det behövs övergripande och tydliga mål för att minska biltrafiken. I det sammanhanget behöver kommunerna fler effektiva styrmedel för att skapa transporteffektiva och klimatvänliga tätorter. Regeringen bör därför utreda möjligheten att ändra plan- och bygglagen på så sätt att parkering byts ut mot mobilitet. Miljö- och jordbruksutskottet bör således tillstyrka motion 2023/24:2345 (V) yrkande 8.

13. Mobilitetsnorm i plan- och bygglagen (MP)

Katarina Luhr (MP) anför:

Enligt Trafikverket är hälften av alla bilresor i tätort kortare än fem kilometer. Att minska dessa resor skulle medföra reducerade utsläpp, förbättrad folkhälsa

och mer attraktiva stadsmiljöer. Parkeringsnormen i plan- och bygglagen bör därför ersättas med en mobilitetsnorm i enlighet med vad som föreslås i betänkandet Stärkt planering för en hållbar utveckling (SOU 2021:23). Miljö- och jordbruksutskottet bör således tillstyrka motion 2023/24:2819 (MP) yrkande 94.

14. Grönytefaktor i bebyggd miljö (MP)

Katarina Luhr (MP) anför:

Genom att öka andelen grönska och minska andelen hårdgjord mark i bebyggd miljö kan kommunerna förebygga klimatrelaterade risker som bl.a. översvämningar och värmeböljor. Genomsläpplig mark och gröna ytor är viktiga som klimatanpassningsåtgärder i stadsplaneringen. Det bör därför införas en obligatorisk grönytefaktor i bebyggd miljö.

Miljö- och jordbruksutskottet bör således tillstyrka motion 2023/24:2819 (MP) yrkande 156 och motion 2023/24:903 (MP) yrkande 8.

Särskilda yttranden

1. **Investeringsstöd för grönt samhällsbygge (S)**

Leif Nysmed (S), Laila Naraghi (S), Anna-Belle Strömberg (S), Markus Kallifatides (S) och Jessica Rodén (S) anför:

Vi vill för egen del tillägga att i Socialdemokraternas förslag till statens budget för 2024 föreslog vi att medel skulle anslås till en statlig byggstimulans, se partimotion 2023/24:2654 och kommittémotion 2023/24:2639 för utgiftsområde 18. Vi står fortfarande bakom våra förslag i dessa motioner även om vi har valt att inte väcka motsvarande förslag i vår följdmotion med anledning av regeringens klimathandlingsplan.

2. **Investeringsstöd för grönt samhällsbygge (V)**

Andreas Lennkvist Manriquez (V) anför:

Jag vill för egen del tillägga att Vänsterpartiet motsätter sig avvecklingen av investeringsstödet för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande (utg.omr. 18 anslag 1:8). Detta framgår av Vänsterpartiets förslag till statens budget för 2024, se motion 2023/24:2385 och 2023/24:2333 för utgiftsområde 18. Jag står fortfarande bakom dessa förslag även om Vänsterpartiet har valt att inte väcka motsvarande förslag i följdmotionen med anledning av regeringens klimathandlingsplan.

3. **Regeringens klimathandlingsplan – hela vägen till nettonoll (MP)**

Katarina Luhr (MP) anför:

I detta yttrande har jag valt att enbart ställa mig bakom Miljöpartiets motionsyrkanden som väckts i detta ärende och motsvarande yrkanden från allmänna motionstiden. Jag kan dock konstatera att yttrandet även omfattar flera goda förslag från andra partier som ligger i linje med vad Miljöpartiet har drivit i andra sammanhang och som kan hittas i andra motioner från Miljöpartiet. Jag vill därför understryka att alla åtgärder som minskar utsläppen av växthusgaser behövs för att vi ska klara klimatomställningen och kunna nå Parisavtalets mål.